

ARMANDO NUZZO

COLUCCIO SALUTATI ÁLLAMI LEVELEI ÉS MAGYARORSZÁG. Történeti adalékok egy kritikai kiadáshoz*

Az itt közölt levélkatalógus része annak a tervnek, amelynek ideális célja a Coluccio Salutati firenzei állam kancellársága idején (1375–1406) keletkezett összes hivatali levél közreadása. Jelen esetben a célkitűzés azon levélkorpusz kritikai kiadása, amely Salutati kancellári működése idején Firenze és a Magyar Királyság közt folytatott diplomáciai leveleket tartalmazza.¹ Százharminchat olyan hivatalos levelet ismerünk, melyet a firenzei városállam Magyarországra, illetve Itáliában állomásozó magyar vagy Magyarországot képviselő személynek küldött. A firenzei kancellária kódexeiben további öt olyan levelet regisztráltak, melyek a Magyar Királyságból érkeztek a városállamba. A fent említett episztolák bizonyos részét Giuseppe Rigacci 1741–42-ben, Wenzel Gusztáv 1876-ban, valamint Hermann Langkabel 1993-ban adta ki,² a teljes korpuszt azonban csak most tudjuk bemutatni.³ A fent említett kiadások nem kritikai szempontból készültek, Rigacci és Wenzel közlésében történeti jellegű, tárgyi jegyzetek sincsenek. A száznegyvenegy levél készülő új és teljes kritikai kiadásának kezdő lépése a levelek kronológiájának és a kapcsolódó történeti szakirodalomnak a teljes körű bemutatása.⁴ Az ezen kívüli több száz fennmaradt levél, amelyek a Firenze és Magyarország közötti közvetett politikai vagy kereskedelmi kapcsolatokra utalnak, de amelyeket a firenzei állam egyéb helyekre küldött, vagy egyéb helyekről származnak, egyelőre nem képezik a kiadási terv részét. Jelen esetben azoknak a leveleknek a kiadásáról van szó, amelyek tartalmukban a Magyar Királysághoz közvetlenül kapcsolódnak, még ha nem feltétlenül a Magyar Királyságba küldték is őket. A szövegkiadás egyelőre a magyar vonatkozású levelek ki-

* Ezúton szeretnék köszönetet mondani Arany Krisztinának és C. Tóth Norbertnek a tanulmány megírásához nyújtott tanácsokért, valamint Mátyus Norbertnek a nyelvi lektorálásáért.

¹ Szovák Kornél és Visegrádi Renáta velem együttműködve vállalták a szöveg kritikai kiadásának az elkészítését.

² Lini Coluci Pieri *Salutati Epistolae I–II*. Ed. G. Rigacci. Florentiae 1741–1742; Magyar Diplomáciai Emlékek az Anjou-korból III. Szerk. Wenzel G. Budapest 1876 (Monumenta Hungariae Historica); H. Langkabel: *Die Staatsbriefe Coluccio Salutatis*. Untersuchungen zum Frühhumanismus in der Florentiner Staatskanzlei und Auswahledition. Köln – Wien 1981.

³ Wenzel Gusztáv, aki a legtöbb magyar vonatkozású levelet adta közre, nem ismert két fontos, a Firenzei Állami Levéltárban őrzött kódexet (*Signori, I cancelleria*, 25 és 26), valamint két másik forrást, melyeket a mai kutatás joggal vél kiemelt jelentőségűeknek. Egyiket sem Firenzében őrzik, de nyilvánvaló, hogy szorosan kötődnek a firenzei kancellária tevékenységéhez: Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, *Capponi 147*, valamint Sevilla, Biblioteca Capitulare y Colombina, 5.5.8.

⁴ 2005-ben egy rövidebb listát mutattam be, amely más szempontokat érvényesített. Abban a listában csak a levelek egy része szerepelt, ráadásul nem is időrend szerint, hanem az *incipit* szerint elrendezve, a szakirodalmat illetően pedig kizárólag a szöveghagyományozódás szempontjából fontos adatokat tüntettem fel (lásd következő lábjegyzet: Nuzzo). A régi és az új listának alapjául szolgált Salutati a firenzei kancellárság alatt írt leveleinek teljes katalógusa, amely 2008-ban jelent meg (Censimento Salutati 2008).

adását célozza, egyben előkészület is egy nagyobb szabású projekthez, amely sikeres megvalósítása esetén legelső fázisa lehet Coluccio Salutati teljes hivatali levelezése kiadásának. Az itt közölt lista már az adatok és a szakirodalom teljességére törekszik, kronológiai sorrendben jelenik meg.

Coluccio Salutati az állam nevében írt leveleinek értékét a magyar történettudomány és művelődéstörténet szempontjából a szakirodalom már régen felismerte.⁵ Az újonnan tervezett szövegkiadás törekvése bizonyos hiányosságok kiküszöbölése. A magyarországi korai humanizmus ismeretét bővíthetik, ami újabb előrelépést jelenthet ezen a kutatási területen. A levelek tartalma, nyelvi-retorikai megformáltsága, stílusa a „polgári humanizmus” kezdeti szakaszáról nyújt kézzelfogható tanúbizonyosságot. Firenze szoros kapcsolatokat ápol a Magyar Királysággal, ezért ezek a levelek egyben a két állam közti politikai és gazdasági kapcsolatok történetének felbecsülhetetlen értékű dokumentumai is. Ezeknek a szövegeknek a közreadása és értelmezése hozzásegíthet bennünket a XIV. század végi, XV. század eleji Magyarország művelődés-, eszme- és gazdaságtörténetének jobb megértéséhez. E dokumentumoknak és a hozzájuk kapcsolható magyarázatoknak, értelmezési kísérleteknek a közreadása különösen fontos az európai eszmetörténet és politikaelmélet szempontjából is. Reményeim szerint a kritikai kiadás végső soron olyan szöveg közzétételét fogja eredményezni, amely kutatók és olvasók szélesebb köre számára teszi hozzáférhetővé ezt a kiemelkedő fontosságú szövegkorpuszt. A szövegkiadás, együtt a magyar nyelvre való fordítással, rendkívül fontos forrásanyag lehet mind a középkor, mind a humanizmus, mind más szakterületek kutatói számára, s mellettük a szélesebb magyar közönség érdeklődésére is számot tarthat. A tervezett történeti kommentár nemcsak az Itália és a Magyar Királyság közti politikai és gazdasági kapcsolatokra koncentrálnak majd, hanem azokra a kapcsolatokra is, amelyek más korabeli államalakulatokhoz fűzték őket.

⁵ Lásd *Kardos T.*: Coluccio Salutati levelezése a magyar Anjoukkal. *Századok* 70 (1936) 407–432; *A. Nuzzo*: Coluccio Salutati e l’Ungheria. *Verbum* 7 (2005) 341–371. Újabban Csukovits Enikő hívta fel a kutatók figyelmét Salutati hivatalos levelezésének fontosságára egy magyar történelmi kérdés szempontjából („... milyen helyet töltöttek be a magyar királyok a város kapcsolatrendszerében”): *Csukovits E.*: Nagy Károly ivadéka. Az Anjou-ház Firenze levelezésében. In: Francia–magyar kapcsolatok a középkorban. Szerk. *Györkös A.* – *Kiss G.* Debrecen 2013. 117–125, idézet a 120. oldalról. A 2005-ös tanulmányom új, frissített verziója magyarul jelenik majd meg (*A. Nuzzo*: A korai humanizmus és Magyarország: Coluccio Salutati, Ozorai Pipó és a famosi cives. In: *Vestigia* III, megjelenés alatt).

Coluccio Salutati Firenze kormányzóinak vagy más hatóságának a nevében magyar méltóságokhoz és a Magyar Királyságban tartózkodó firenzei állampolgárokhoz, valamint Itáliában tartózkodó magyarokhoz vagy a Magyar Királyságot képviselő személyekhez írt, kiadott és kiadatlan leveleinek kronológiája
(1375 április – 1406 április)⁶

Kéziratos források

- ASF I = Firenze, Archivio di Stato, *Signori, Missive I cancelleria* (a regiszter számozását hozom)
 Capp = Vatikánváros, Biblioteca Apostolica Vaticana, *Capponi 147*
 Co = Sevilla, Biblioteca Capítular y Colombina, 5.5.8
 Ma = Firenze, Biblioteca Marucelliana, C 89
 R5 = Firenze, Biblioteca Riccardiana, 786

Rövidítések

- ASF = Archivio di Stato di Firenze
 Arany = *Arany K.: Florentine Families in Hungary in the First Half of Fifteenth Century. Doctoral Dissertation. Budapest 2014.*
 CDCr = *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae (= Diplomatički Zbornik, kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije) I–XVIII. Ed. M. Kostrenčić et al. Zagreb 1904–1990.*
 DBI = *Dizionario Biografico degli Italiani. Roma 1960–*
 Engel = *Engel P.: Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II. Budapest 1996.*
 Engel–Lővei = *Engel P. – Lővei P.: A magyar királyi és az osztrák hercegi család 1380. évi házassági szerződésének két sokpecsétes oklevele. Ars Hungarica 41 (2015).*
 Gherardi = *A. Gherardi: La guerra dei fiorentini con Papa Gregorio XI detta la guerra degli Otto Santi. In: Archivio storico italiano s. III, V (1867) 2, 35–131; VI (1867) 1. 208–232; 2. 229–251; VII (1868) 1. 211–232; 2, 235–248; VIII (1868) 1. 290–296 (egy kötetben nyomtatva: Firenze 1868).*

⁶ A listában minden Durazzói Károlynak küldött levél is szerepel: a fejedelemként, majd 1381. szeptember 14-től szicíliai és jeruzsálemi királyként, végül az 1386. december 15-én magyar királyként neki címzett levelek egyaránt.

- Langkabel = *H. Langkabel: Die Staatsbriefe Coluccio Salutatis. Untersuchungen zum Frühhumanismus in der Florentiner Staatskanzlei und Auswahl-edition.* Köln – Wien 1981.
- Rigacci I–II = Lini Coluci Pieri Salutati Epistolae I–II. Ed. *G. Rigacci.* Florentiae 1741–1742.
- Stefani = *C. Stefani: Cronaca fiorentina a cura di N. Rodolico.* Città di Castello 1903 (= *Rerum Italicarum Scriptores*, tomo XXX).
- Wenzel = *Magyar Diplomáciai Emlékek az Anjou-korból III.* Szerk. *Wenzel G.* Budapest 1876 (*Monumenta Hungariae Historica*)
- ZsO = *Zsigmondkori Oklevéltár I–XIII (1387–1426).* Összeáll. *Mályusz E.* et al. (*A Magyar Országos Levéltár kiadványai II. Forráskiadványok I, 3–4, 22, 25, 27, 32, 37, 39, 41, 43, 49, 52. és 55.*) Budapest 1951–2017.

Kúpos zárójelben (< >) a rekonstruált adatokat jelöltem.

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|------------------------|---|--|------------------------------|
| 1375. 09. <19–23> | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I 15, f. 5r–v (aut.) | Gherardi 49; Langkabel 3. |
| 1376. 01. ⁷ | I. Anjou Lajos magyar király | Capp, pp. 59–60 (aut.); Ma, ff. 38r–40r | kiadatlan |
| 1376. 02. 05. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 16, f. 69r | Wenzel 101. |
| 1376. 04. 02. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, ff. 11v–12r (aut.) | Wenzel 104. |
| 1376. 04. 26. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 15, f. 58r | Wenzel 105. |
| 1376. 04. 29. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, f. 21v (aut.) | Wenzel 107. |
| 1376. 04. 29. | (Kotromanicus) Erzsébet ma- gyar királynő | ASF I, 17, f. 21v (aut.) | Wenzel 106. |
| 1376. 05. 03. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, f. 23r (aut.) | Wenzel 108. |
| 1376. 07. 28. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, f. 17, 49r–v (aut.) | kiadatlan |
| 1376. 05. 12. | Bene di Jacopo del Bene és Simone Peruzzi, követek Magyarországon (<i>Domino Beni et Simoni ambaxiatoribus ad partes Hungarie</i>) ⁸ | ASF I, 15, f. 59v (aut.) | Wenzel 110. |

⁷ A nap megjelölése hiányzik.

⁸ A levél küldői ebben az esetben nem a kormányzók (*Signori*), hanem az *Otto di Balia*, egy külön haditanács-testület. Míg az *Otto di Balia* tagjai nem választottak maguknak külön jegyzőt, Salutati fogalmazta meg számukra a hivatalos leveleket (de a későbbiekben is előfordult, hogy őt kérték meg erre a feladatra). A Budán elhunyt és eltemett Jacopo del Bene sírkövét érintő kutatásokról lásd *Lóvei P.*: *Síremlékszobrászat.* In: *Művészet Zsigmond király korában 1387–1437.* Szerk. *Beke L. – Marosi E. – Wehli T.* Budapest 1987, II. kötet (katalógus) 277–284. (Sz. 41. kat. sz., 287–288); legújabban *Prajda K.*: *Egy firenzei sírköve a középkori Budán. Bene di Jacopo del Bene szerencsétlenül végződött követjárása.* In: *És az oszlopok tetején liliumok formáltattak vala. Tanulmányok Bibó István tiszteletére.* Szerk. *Tóth Á.* Budapest 2011. 29–35.

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|-----------------------------|--|--------------------------------|------------------------------|
| 1376. 05. 13. | Bene di Jacopo del Bene és Simone Peruzzi, követek Magyarországon (<i>Domino Beni Jacobii et Simoni de Peruzis</i>) ⁹ | ASF I, 15, f. 61r (aut.) | Wenzel 111. |
| 1376. 05. 27. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, ff. 30v–31r (aut.) | Wenzel 112; Langkabel 32. |
| 1376. 08. 04. | De Surdis János esztergomi püspök (<i>Episcopo Strigoniensi. Domino Johanni</i>) | ASF I, 17, f. 52 | Wenzel 118. |
| 1376. 08. 04. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, f. 52v (tit. aut.) | Wenzel 117. |
| 1376. 08. 19. | Donato Barbadori ¹⁰ és Filippo Bastari ¹¹ követek Magyarországon | ASF I, 16, ff. 17r–v | Wenzel 120. (nem teljes) |
| 1376. 09. 19. ¹² | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 17, ff. 65v–66r | kiadatlan |
| 1376. 09. 19. ¹³ | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 17, f. 66r | kiadatlan |
| 1376. 09. 28. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, ff. 67v–68r | Wenzel 124; Langkabel 40. |
| 1376. 12. 26. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | R5, f. 9r | Rigacci I, 21. |
| 1377. 03. 21. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, f. 99r (aut.) | kiadatlan |
| 1377. 03. 28. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, ff. 99r–100v (aut.) | Wenzel 126. |
| 1377. 03. 29. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 17, f. 102v (töredék) | kiadatlan ¹⁴ |
| 1377. 03. 29. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 17, f. 103r (aut.) | Langkabel 48. |
| 1377. 07. 18. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 17, ff. 123r–v (aut.) | Wenzel 128. |
| 1377. 11. 05. | I. Anjou Lajos magyar király | R5, ff. 138r–v | kiadatlan |
| 1377. 12. 18. | I. Anjou Lajos magyar király | R5, ff. 162r–v | kiadatlan |
| 1378. 02. 23. | I. Anjou Lajos magyar király | R5, ff. 168r | kiadatlan |
| 1378. 05. 06. | I. Anjou Lajos magyar király | R5, ff. 92v–93v | Rigacci II, 61. |
| 1378. 07. 26. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | R5, f. 136v | kiadatlan |
| 1379. 01. 26. | I. Anjou Lajos magyar király | R5, ff. 159r–161r | kiadatlan |

⁹ Mint az előző levél esetében, ezt is az *Otto di Balìa* nevében fogalmazza Salutati.

¹⁰ Vö. Barbadori Donato. In: DBI VI (1964) 21–22; számos fontos megbízást kapott a Firenzei államtól (lásd *Stefani*, sub indice, 467–468).

¹¹ Vö. DBI VII (1965) 157–158.

¹² A kormányzók megbízásából írva és regisztrálva.

¹³ Az *Otto di Balìa* megbízásából írva és regisztrálva.

¹⁴ Négy sorból álló elkezdett és nem befejezett levél fogalmazványa, amelyet Salutati áthúzott és egy másik levéllel helyettesített (lásd a következő tételt).

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|-----------------------------|--|--|------------------------------|
| 1379. 06. 10. ¹⁵ | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 18, ff. 22v–23r | Langkabel 52. |
| 1379. 07. 10. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 18, 33v–34r (aut.) | kiadatlan |
| 1379. 10. 17. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 20, ff. 74r–76r | Wenzel 147. |
| 1379. 11. 09. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 18, ff. 81v–82r (aut.) | Wenzel 150. |
| 1379. 11. 09. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 18, f. 82r (aut.) | kiadatlan |
| 1379. 12. 30. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 18, ff. 95v–97v (aut.) | Wenzel 153. |
| 1379. 12. 30. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 18, 98r (aut.) | kiadatlan |
| 1380. <01. 23–02. 3.> | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 18, f. 112v (aut.) | Wenzel 156. |
| 1380. 04. 05. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 18, ff. 135v–137r (aut.) | Wenzel 157. |
| 1380. 04. 05. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 18, f. 137r | kiadatlan |
| <1380. 04. 10?> | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 18, f. 141r | Wenzel 161. ¹⁶ |
| 1380. 04. 16. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 18, ff. 143v–144r (aut. partim) | Wenzel 160. |
| 1380. 05. 16. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 18, ff. 156r–v | kiadatlan |
| 1380. 08. 10. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 30v | kiadatlan |
| 1380. 08. 13. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 32r (aut.) | kiadatlan |
| 1380. 09. 13. | Baldassarre Spinola Itáliában állomásozó magyar zsoldosok kapitánya; Horváti János macsói bán (<i>Domino Baldassarro Spinolo. Domino Johanni bano</i>) ¹⁷ | ASF I, 19, f. 42r (aut.) | Wenzel 170. |
| 1380. 09. 13. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 19, ff. 42v–44v (aut.) | Wenzel 169; Langkabel 56. |

¹⁵ A post scriptum dátuma: 1379. június 26.

¹⁶ Wenzel által feltételezett dátum: 1380 május 6.

¹⁷ Nevük megjelenik azokban az oklevelekben is, amelyekben rögzítették a Durazzói Károlynak Firenze által nyújtott kölcsön feltételeit az 1380-as itáliai hadjárat első fázisában. Nagy Lajos király hatalmazta fel Károlyt arra, hogy kérjen kölcsönt az itáliai államoktól, garantálva annak visszatérítését százezer aranyforintig. A megállapodás tanúsító iratait a firenzei állami levéltár őrzi, Wenzel pedig ezeket közölte (a régi levéltári és nem mindig pontos) jelzet alapján. Az érvényben lévő levéltári jelzetek a következők: ASF *Diplomatico, Normali*, 1380 ottobre 7, *Riformagioni, atti pubblici* (Wenzel 179, 359–369); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 ottobre 9, *Riformagioni, atti pubblici* (Wenzel 181, 371–373); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 ottobre 9, *Riformagioni, atti pubblici* (Wenzel 182, 374–377); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 ottobre 9,

| Keltezés | Címzett | Lelóhely | Kiadás/Kivonat |
|---------------|--|-------------------------------|----------------|
| 1380. 09. 14. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 45r (aut.) | kiadatlan |
| 1380. 09. 16. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) ¹⁸ | ASF I, 19, f. 47r (aut.) | Wenzel 171. |
| 1380. 09. 17. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, ff. 47r–48r (aut.) | kiadatlan |

Riformagioni, atti pubblici (részletek a pénz felosztásáról, kifizetés ütemeiről, Wenzel 183, 378–382); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 ottobre 10, *Riformagioni, atti pubblici* (Horváti mácsói bán kötelezvényt ad a kölcsönről, Wenzel 184., 382–386 o.); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 ottobre 10, *Riformagioni, atti pubblici* (Horváti mácsói bán kötelezi magát, hogy zsoldosai Firenze területeit háborgatni nem fogják, Wenzel 185, 387–390); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 ottobre 19, *Riformagioni, atti pubblici* (Firenze kötelezi magát arra, hogy előre kölcsönöz Lajos király pénzéből, Wenzel 189, 395–402); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 novembre 11, *Riformagioni, atti pubblici* (Wenzel 195, 410–411); ASF, *Diplomatico, Normali*, 1380 dicembre 21, *Riformagioni, atti pubblici* (Wenzel 202, 420–423, hibásan keltezve december 20-án). Stefani krónikája rögzíti, hogy a címzetekkel együtt Vilmos győri püspök (lásd a következő leveleket) és Horváti János egyik testvére (Horváti László) is kiemelt résztvevői voltak annak a delegációnak, amely Firenzében Durazzói Károlyt képviselte: „Nel detto anno [1380] e a di' 30 di settembre, venne in Firenze ambasciadori [...] et uno fratello di Giambano, ungaro, il qual era capitano degli Ungari ch'erano con messer Carlo e messer Baldassarre Spinoli di Genova” (Stefani, rubrica 873^a, 380). Néhány évtizeddel később Leonardo Bruni is említi Spinolát, Horváti Jánost, és a visszatérítendő 40000 arany forintos kölcsönt, amely Durazzói Károlyval való megállapodásának része: „Ea pecunia fere omnis Iohanni Bono [sic] duci Hungarorum quos secum duxerat Carolus tradita est”, vö. Leonardo Bruni Aretino: *Historia Florentinorum populi libri XII*. Ed.: E. Santini. Città di Castello 1914 (Rerum Italicarum Scriptores nuova edizione, tomo XIX parte III), IX. 230 (11–12, 15–17. és 22–27. sor), 363 és 393; illetve az újabbik (bár nem minden szempontból jobbik) latin–angol kiadás: Leonardo Bruni: *History of the Florentine People*. Ed., transl. by J. Hankins. Cambridge, Massachusetts – London 2007. III, 33–34. Bruni, aki az események idején tízéves gyerek volt, a firenzei tabulariumban található oklevelekből értesülhetett, ugyanakkor akár személyesen Salutatitól is hallhatott erről, mint sok más, a könyvében rögzített eseményről. Egy, az eseményekhez kapcsolódó (nem firenzei) levelet közölt Áldássy A.: Adatok Nagy Lajos király olaszországi összeköttetéseihez. Történelmi Tár XI (1910) VII. levél, 6–7. Horváti Jánosról vö. Engel I, 28. Az események részletes összefoglalásaként lásd Miskolczy I.: Magyar–olasz összeköttetések az anjouk korában. Magyar–Nápolyi kapcsolatok. Budapest 1937. XI. fejezet, „Durazzói Károly nápolyi vállalata” (220–249), különösen 228–238; illetve Csukovits E.: Az Anjouk birodalma 1301–1387. Budapest 2009. 92–96. Figyelemre méltó, hogy Miskolczy kiemeli ugyan Salutati szerepét az állami ügyekben, de nem tesz egyértelműen említést arról, hogy a hivatalos *missiliseket*, amelyekből idéz, szintén a humanista kancellár fogalmazta meg. Említi viszont azt a különleges levelet, vagy inkább traktátust, amelyet 1381-ben Salutati magánlevélként Durazzói Károlynak írt – noha nagyon valószínű, nem küldte el – a szicíliai és jeruzsálemi királlyal koronázás alkalmából, és amely egyértelműen közvetlen kapcsolatban áll a kancelláriai tevékenységével (Epistolario di Coluccio Salutati II. kötet, VI, 11–46).

¹⁸ 1377. október 2-án iktatta be XI. Gergely pápa, 1386-ban távolította el VI. Orbán pápa (*K. Eubel*: *Hierarchia catholica Medii aevi sive summorum pontificum, S. R. E. cardinalium, ecclesiarum antistitum series, Ab anno 1198 usque ad annum 1431 perducta. Sumpt. et typis Librariae Regensbergianae Monasterii 1913. 282, 5. jegyz.*). Lásd Engel I, 71. Állítólag Durazzói Károly nevelőjeként került Magyarországra 1365-ben (lásd Pór A.: Kis Károly és Erzsébet utolsó éve. Századok 30 (1896) 129; Magyar Katolikus Lexikon IV. Budapest 1998. 1). Ahogy említettem, ő is tagja volt annak a delegációnak, amely Firenzében Durazzói Károlyt és Anjou I. Nagy Lajost képviselte: „...il Vescovo di Giurino [Győri püspök], frate minore, e Guascone di lingua et uno fratello di Giambano [Horváti László]...” (Stefani, rubrica 873^a, 380). Neve is szerepel a fent idézett szerződésekben, oklevelekben. Vilmos püspök pecsétjéről lásd Engel–Lövei 117–118 és 126.

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|----------------------------------|--|---|---------------------------|
| 1380. 09. 17. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 48v (aut.) | kiadatlan |
| 1380. 09. 18. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 48v (aut.) | kiadatlan |
| 1380. 09. 18. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, f. 49r (aut.) | kiadatlan |
| 1380. 09. 25. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, f. 51r (aut.) | Wenzel 177. |
| 1380. 09. 27. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 52r | kiadatlan |
| 1380. 10. 11. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 57v (aut.) | kiadatlan |
| 1380. 10. 16. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 60v | Wenzel 187. ¹⁹ |
| 1380. 10. 28. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 68v | kiadatlan |
| 1380. 10. 29. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 19, ff. 69r–70v | Wenzel 190. |
| 1380. 10. 31. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, f. 71r | Wenzel 192. |
| 1380. 11. 17. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, f. 48v (aut.) | kiadatlan |
| 1380. 11. 18. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, f. 77r (aut.) | Wenzel 196. |
| 1380. 12. 04. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 19, ff. 80r–81r (aut. javítások) | Wenzel 201. |
| 1380. 12. 24. | Anjou Durazzói Károly fejedelem | ASF I, 19, f. 89r (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 01. 02. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, f. 93v (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 01. 05. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, ff. 95v–96r (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 01. 12. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, f. 99r (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 01. <22.> ²⁰ | Anjou Durazzói Károly fejedelem; Rómában és a városon kívül tartozkodó minden bíborosnak | ASF I, 19, f. 101r (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 02. 15. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, f. 106r–v (aut.) | kiadatlan |

¹⁹ Wenzel eredeti levélből közli a szövegét, amelyet állítólag az „Atti publici di Napoli” kötetből vett át (illetve annak a másolatából, amely az MTA-ban megtalálható, az úgynevezett Flórenci okmánytárban). A *Diplomatico* gyűjteményben nem találtam az eredetit, csak a *Missive* regisztrumában lévő másolatát, amelyből értelemszerűen hiányzik Vivianus Neri jegyző ellenjegyzése.

²⁰ A levél megírásakor Károly Rómában tartózkodott.

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|-----------------|--|--|----------------|
| 1381. 03. 05. | Gascognei Vilmos, győri püspök (Guilelmus O. Min.) | ASF I, 19, ff. 110r–v (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 07. 10. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 19, ff. 149v–150v (aut.) | Wenzel 208. |
| 1381. 07. 31. | Simone Doria, a magyar királyi tengeri had admirálisa (Zárán); ²¹ Zára városnak | ASF I, 19, f. 156r–v (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 07. 31. | Simone Doria, a magyar királyi tengeri had admirálisa (Zárán); Zára városnak | ASF I, 19, f. 157r (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 09. 14. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, ff. 170v–172r; Capp, pp. 69–72 (aut.) | Langkabel 60. |
| 1381. 09. 19. | Horváti János macsósi bán (<i>Domino Johanni bano Macoviensi</i>) | ASF I, 19, ff. 169v–170r (aut.) | Wenzel 216. |
| 1381. 09. 23. | I. Anjou Lajos magyar király | ASF I, 19, ff. 175v–176v | Wenzel 217. |
| 1381. 10. 30. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, f. 184r | kiadatlan |
| 1381. 10. 31. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, f. 184r–184v | kiadatlan |
| 1381. 11. 16. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, 189v–190v | Langkabel 61. |
| 1381. 11. 25. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, ff. 192v–194r; Capp, pp. 73–75 | kiadatlan |
| <1381. 12. 5–7> | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, 198v–199r (töredék) | kiadatlan |

²¹ *Admiratusként* több oklevélben és misszilisben jelenik meg 1375 és 1383 között. 1383. november 3-án neki és Onofrio di Giovanni dalmáciai só- és harmincad-kamaraispánnak ír levelet Erzsébet királynő. A levelet lásd *G. Luce* (Lučić Iván): *Memorie storiche di Tragurio ora detto Trau*. Venetia 1674. 327–328; innen átvették és újra kiadták: CDCr XVI. n.118, 411–412. A tengernagy méltóságát 1375-től 1383-ig viselte, ahogy Trau város oklevelei és levelei alapján Giovanni Luce megállapította (173, 191, 193–195, 200, 309, 321–323, 327–328); de vö. *Miklós Z.*: *A magyar király tengeri hajóhada a középkorban*. Budapest 1934. 45–46 és 73 és a tanulmánynak egy névtelen szerző által írt olasz összefoglalója: *Corvina* 13–14 (1933–1934) 143–152; valamint *A késő Anjou-kori dalmát és magyar tengeri hajózás 1381-ből és 1382-ből származó oklevelek alapján*. Ford. *Juhász Á.* Szeged 2006 (*Documenta Historica* 74) 6–7. 1375. április 26-án a király udvarában van jelen a váci és a veszprémi püspökkel, illetve Francesco Gallipoli *comessel* („...messer Simon d’Auria ammirallo de lo detto nostro signor...”); Raguza és Magyarország összeköttetésének oklevéltára. Összeáll. *Gelcich J.*, bev., jegyz. *Thallóczy L.* Budapest 1887. 57. dok., 74–75).

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|-----------------------------|---|--|-----------------------|
| 1381. 12. 13. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, ff. 201v–202r (aut.) | kiadatlan |
| 1381. 12. 19. ²² | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, f. 205v (aut.) | kiadatlan |
| 1382. 01. <9–11> | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai (III. Károly) | ASF I, 19, f. 210r–v (aut.) | kiadatlan |
| 1382. 01. 21. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, ff. 212v–214r; Capp, pp. 91–93; Ma, ff. 24r–27r | kiadatlan |
| 1382. 02. 05. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, ff. 217v–218r (aut.) | kiadatlan |
| 1382. 02. 06. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | Capp, pp. 304–305 (aut.); Ma, 156r–158r | kiadatlan |
| 1382. 02. 23. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 20, ff. 218v–219r (aut.) | Langkabel 62. |
| 1382. 03. 08. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, f. 226r (aut.) | kiadatlan |
| 1382. 03. 27. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, f. 230r (aut.) | kiadatlan |
| 1382. 04. <8–11> | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 19, f. 234r | kiadatlan |
| 1382. 04. 17. | I. Anjou Lajos magyar király | Capp, pp. 169–172 (aut.) | kiadatlan |
| 1382. 07. 09. | I. Anjou Lajos magyar király | Capp, pp. 182–184 (aut.); Ma, ff. 72r–74v | kiadatlan |
| 1382. 08. 17. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | Capp, p. 302 (aut.) | kiadatlan |
| 1382. 08. 21. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | Capp, p. 412 (aut.) | kiadatlan |
| 1384. 10. 06. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 20, ff. 10v–11v (<i>olim</i> 24v–25v, aut.) | Rigacci I, 53. |

²² Újra megírva vagy elküldve 1381. december 23-án.

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|--------------------|--|--|------------------------------|
| 1384. 12. 08. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 20, 29v–30r (olim 43v–44r, aut.) | kiadatlan |
| 1385. 09. 07. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) | ASF I, 20, ff. 41v–42v (olim 102v–103v) | kiadatlan |
| 1386. 01. 31. | Anjou Durazzói Károly jeruzsálemi és szicíliai király (III. Károly) ²³ | ASF I, 20 f. 72v (olim 152v, aut.) | kiadatlan |
| 1386. 02. 15. | (Anjou Durazzói) II. Károly magyar király ²⁴ | ASF I, 20, ff. 83v–85r (olim 166v–168r) | Wenzel 337; Langkabel 65. |
| 1386. 03. 15. | Anjou Mária, magyar királynő | ASF I, 20, ff. 82–83v; Capp, pp. 33–34; MA, ff. 66r–68r | Wenzel 338; Langkabel 67. |
| 1386. 03. 17. | Magyarországon állomásozó olasz hadseregek | ASF I, 20, f. 85r–v | Wenzel 339; Langkabel 68. |
| <1387. 03. 23.> | Alsáni Bálint, pécsi püspök (<i>Cardinali Quinqueclesiensi</i>) | Capp, p. 128 (aut.) | kiadatlan |
| 1387. 03. 23. | <Zámbó Miklós, magyar királyi tárnokmester> ²⁵ | Capp, p. 127 (aut.) | kiadatlan |
| 1387. 03. 23. | Francesco di Bernardo da Carmignano ²⁶ és Onofrio di Francesco (Bardi?), ²⁷ Magyarországon élő firenzei állampolgárok (<i>Francisco Bernardi et Onofrio Francisci civibus florentinis</i>) ²⁸ | Capp, p. 127 (aut.) | kiadatlan |
| 1387. 05. 22. | Magyarországi királyi tanács (<i>Consilio Hungarie</i>) | Capp, pp. 394 (aut.); Ma, c. 126r–v | kiadatlan |

²³ Firenze 1386. február 15-én a Salutati által írt levéllel köszönti Károlyt mint az új magyar királyt.

²⁴ A február 7-én Károly ellen végrehajtott merényletről ekkor Firenzében még nem értesültek.

²⁵ Vö. Engel I, 38. A codexben a levélnek nincs megjelölve a címzettje. Az ugyanazon a lapon rögtön következő levélben (amely Francesco di Bernardo da Carmignanónak és Onofrio di Francescónak szól) viszont Salutati említi az előző levelet és annak címzettjét: „...E pero scriviamo al mastro de Tarnacha dungaria...”

²⁶ Vö. Arany 188–189.

²⁸ A Salutati által megfogalmazott levéllel a firenzei kormányzók Giovanni Portinari és Ardingo de Ricci üzletemberek érdekeiben járnak el. A két család üzleteit Magyarországon Nanni (Giovanni) Boscoli vezette, akit úgy tűnik, csalással gyanúsítanak. A levélben a két megbízottat arra kéri, hogy szerezzék meg a Nanni Boscoli által vezetett számadási könyveket ahhoz, hogy Firenzében személyesen megvizsgálhassák őket. Boscoliról lásd Weisz B.: Az erdélyi sókamarák ispánjai a 14. század végéig. In: Certamen IV. Előadások a Magyar Tudomány Napján az Erdélyi Múzeum-Egyesület I. szakosztályában. Szerk. Egyed E. – Gálfi E. – Weisz A. Kolozsvár 2017. 255; K. Prajda: Network and Migration in Early Renaissance Florence. Amsterdam 2018. 58–61.

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|---------------|---|-------------------------------------|-----------------------------|
| 1387. 06. 16. | Anjou Mária, magyar királynő | Capp, p. 362 (aut.); Ma, ff. 126r–v | kiadatlan |
| 1388. 02. 10. | Anjou Mária, magyar királynő | ASF I, 21, ff. 12v–13r (aut.) | Wenzel 375. |
| 1388. 02. 10. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 21, f. 13r (aut.) | Wenzel 376. |
| 1388. 02. 10. | Magyar nemesség (<i>Baronibus</i>) | ASF I, 21, f. 13r (aut.) | Wenzel 377. (nem teljes) |
| 1388. 05. 16. | Anjou Mária, magyar királynő | ASF I, 21, f. 27v (aut.) | Wenzel 387. |
| 1388. 07. 25. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 21, ff. 39v–40r | Wenzel 393. |
| 1388. 07. 31. | Anjou Mária, magyar királynő (<i>Regine Hungarie. Marie</i>) | ASF I, 21, f. 41r (aut.) | Wenzel 392. |
| 1388. 07. 31. | Alsáni Bálint, pécsi püspök (<i>Cardinali Quinquecclesiensi</i>) | ASF I, 21, f. 41v (aut.) | Wenzel 394. |
| 1388. 07. 31. | Csáktornyai Lackfi István (<i>Magno comiti</i>) ²⁹ | ASF I, 21, f. 41v (aut.) | Wenzel 395. |
| 1388. 07. 31. | Garai Miklós, ifj. (<i>Domino N. de Gara</i>) ³⁰ | ASF I, 21, f. 41v | Wenzel 396. |
| 1388. 08. 17. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 21, f. 45r–v (aut.) | Wenzel 397. |
| 1388. 11. 19. | Garai Miklós, ifj., macsói bán (<i>Domino Nicola de Gara</i>) | ASF I, 21, f. 67r–v (aut.) | kiadatlan |
| 1388. 11. 19. | Jakcs András és György, Anjou Mária magyar királynő kincstartói (<i>Thesaurariis dominis Andree et Giorgio</i>) ³¹ | ASF I, 21, ff. 67v–68r (aut.) | kiadatlan |
| 1389. 01. 05. | De Surdis Miklós és Muchinus, Lipovec urainak (<i>Domino Nicholao et Muchino de Surdis. Domino de Lipponch</i>) ³² | ASF I, 21, ff. 77v–78r (aut.) | kiadatlan |

²⁹ Vö. Engel I, 4.

³⁰ Vö. Engel I, 28.

³¹ Vö. Engel I, 52, 110; Hegyi G.: A Szilágyság birtokviszonyai a középkorban. In: A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század). Szerk. Hegyi G. – W. Kovács A. Kolozsvár 2012 (Erdélyi Tudományos Füzetek 277) 72.

³² De Surdis Ráfáel fiai több forrásban szerepelnek (lásd Werner M.: Az esztergomi érsek család történetéhez. Turul 1912. 114–123 (különösen 122–123). Az egyik forrásból megtudjuk, hogy a két fia neve Miklós és János (Magyar Országos Levéltár, Diplomatikai Levéltár, DL–DF 42035; kiadás: Zala vármegye története. Oklevéltár, II. kötet Szerk. Nagy I. – Véghely D. – Nagy Gy. Budapest 1890. n. 44, 145–147). Werner azt állítja, hogy a *Mutyin* név a *Mátyás* névnek a horvát változata lehetett, szemben Pór Antallal, aki szerint *Muchi* a Miklós név „becéző alakja” (Pór A.: De-Surdis II. János esztergomi érsek. Budapest 1907. 44). Mindkét azonosítás valószínűtlennek tűnik, a második azért, mert ahogy firenzei levelünk is, egy másik 1394-es forrás is Miklós mellett említi *Muchynust* (ZSo I, 3566: Francesco di Bernardo és fiai neki és Miklósnak eladnak

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|---------------|---|------------------------------------|------------------------|
| 1389. 03. 16. | Csáktornyai Lackfi István (<i>Magno comiti ungarie</i>) | ASF I, 21, ff. 90v–91r (aut.) | Wenzel 378. |
| 1389. 03. 16. | <De Surdis Miklós és Muchinus> Lipovec urainak (<i>Dominis de Lippoldo</i>) ³³ | ASF I, 21, f. 91r–v | Wenzel 379. |
| 1389. 09. 28. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 21, ff. 131v–132r (aut.) | Wenzel 400. |
| 1389. 09. 28. | IV. Frangepán János vegliai és modrusi <i>comes</i> és felesé- ge, Görcki Meinhard Anna (<i>Comiti et comitisse Modrusii et Vegle</i>) ³⁴ | ASF I, 21, f. 132r–v (aut.) | Wenzel 401. |
| 1394. 03. 28. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 23, f. 121 | Wenzel 466. |
| 1395. 02. 09. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 24, ff. 109v–110r (aut.) | Wenzel 464. és 476. |
| 1395. 02. 09. | Anjou Mária, magyar királynő | ASF I, 24, f. 110r | Wenzel 464. és 476. |
| 1395. 09. 12. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 24, f. 154r–v (aut.) | kiadatlan |
| 1395. 09. 12. | Kanizsai János, esztergomi érsek és Zsigmond király kancellárja | ASF I, 24, f. 154v (aut.) | kiadatlan |
| 1397. 01. 28. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | Co, ff. 58r–59r (aut.) | kiadatlan |

egy birtokot Zágráb megyében; ugyanezt idézi *S. Miljan*: Zágráb vármegye nemességének viszonya a királyi és a báni hatalomhoz Zsigmond király korában (1387–1437). In: A horvát–magyar együttélés fordulópontjai. Intézmények, társadalom, gazdaság, kultúra / Prekretnice u suživotu Hrvata i Mađara. Ustanove, društvo, gospodarstvo i kultura. Szerk. *J. Turkalj – D. Karbić*. Budapest 2015. 139). Muchyn 1397-ben, már egyedül, tanúként jelenik meg, *magister* titulussal (CDCr XVIII. n. 146, 220). Valószínűnek tűnik tehát, hogy Muchyn azonos Ráfáel másik fiával, azaz Jánossal. De Surdis Jánosról lásd Engel I, 361. Némi zavart kelt a firenzei levél, mert a *titulus*ban a két név után Salutati „domino”-t és nem „dominis”-t ír, a *salutati*óban pedig már többes számban folytatja. A következő márciusi levelet már a „*Dominis de Lippoldo*” formulával címezi (lásd a következő tételt).

³³ A firenzei köztársaság Marco del Buonót ajánlja és küldi a lipoveci urakhoz, hogy intézze el Zenobio Macigni nem tisztázott ügyeit. *Teke Zs.*: Firenzei üzletemberek Magyarországon, 1373–1403. Történelmi Szemle 37 (1995) 143 hivatkozik a levél tartalmára, és bár a tanulmányában nem tér ki a lipoveci urak azonosítására, egy korábbi dokumentum alapján arra utal, hogy De Surdis Jánosnak, még väci püspökként volt kapcsolata a kereskedő firenzei Macigni családdal (130). Arany Krisztina szintén említi az ügyet, a szereplőket (Marco del Buono di Filippót és Zenobio Macignit) és a firenzei kormányzók levelét 1388. dátummal (Arany 199 és 213), de értelemszerűen ő sem tér ki a lippai urakra.

³⁴ Később horvát és szlávón bán (vö Engel I, 18, 25) Frangepán János 1380. évi oklevelén található pecsétjének leírásáról lásd Engel–Lövei, 118 és 128. A *comes felesége* mint özvegy egy 1393. december 29-i levélben és későbbi dokumentumokban szerepel (A Frangepán család oklevéltára I. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából kiadja *Thallóczy L. és Barabás S.* Budapest 1910. 121 és sub indice 408).

| Keltezés | Címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|-----------------|---|-----------------------------|---|
| 1397. 09. 08. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | Co, f. 73r (aut.) | kiadatlan |
| 1397. 09. 08. | Kanizsai János, esztergomi érsek és Zsigmond király kancellárja | Co, f. 73r (aut.) | kiadatlan |
| 1404. 02. 06. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, ff. 26, 28v–29r | kiadatlan |
| 1404. 07. 11. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, ff. 26, 51v | kiadatlan; kivonata: ZsO II, 3304 |
| 1405. 07. 05. | Filippo degli Scolari (Ozori Pipó), temesvári ispán | ASF I, 26, f. 108v | kritikai kiadás ³⁵ |
| 1405. 12. 05. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király | ASF I, 26, f. 136r–v (aut.) | kiadatlan |

Magyarországról Firenzének vagy másoknak küldött állami levelek, amelyeket a firenzei levelek registrumaiba másoltak

| Keltezés | Küldő és címzett | Lelőhely | Kiadás/Kivonat |
|-----------------|---|----------------------|---|
| 1379 | I. Anjou Lajos magyar király a firenzei kormányzóknak | ASF I, 18, f. 95r–v | Wenzel 151. |
| 1380. 04. 12. | Anjou Durazzói Károly fejedelem a firenzei kormányzóknak | ASF I 18, ff. 255r–v | kiadatlan |
| 1380. 11. 29. | I. Anjou Lajos magyar király a firenzei kormányzóknak | ASF I, 19, f. 93r | Wenzel 198. |
| 1380. 11. 29. | I. Anjou Lajos magyar király Anjou Durazzói Károly fejedelemnek | ASF I, 19, f. 94r | Wenzel 199. |
| 1404. 04. 19. | Luxemburgi Zsigmond, magyar király Firenze városnak | ASF I 26, f. 51r | kiadatlan; kivonata: ZsO II. 3131 |

ARMANDO NUZZO
PPKE-BTK Olasz Tanszék
nuzzo.armando@btk.ppke.hu

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)

³⁵ Nuzzo: i. m. (5. jegyz.) 358–359.